

- aan de hal klikken op de foto op http://www.lib.cas.cz/eng/reference_services_new.htm.
9. <http://www.rwi.unizh.ch/bibliothek/>.
10. Corpus Christi College - Parker Library <http://www.corpus.cam.ac.uk/parker/index.php>; Pembroke College Library <http://www.lib.ox.ac.uk/libraries/guides/PEM.html>; Peterhouse - Ward Library <http://www.pet.cam.ac.uk/library/index.html>; Newnham College Library <http://www.newn.cam.ac.uk/nclcl/index.shtml>.
11. <http://www.epfl.ch/Eindex.html>, met de PPT-presentatie die op de Liber conferentie werd getoond.
12. <http://www.kvab.be/>, Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten.
13. <http://lib.ugent.be/>, met info over steunaclies voor de Boekentoren.
14. <http://www.deborn.wur.nl/>.
15. <http://www.sigu7.jussieu.fr/PRG/projet.html>.
16. <http://www.uva.nl/> en <http://www.fct.unl.pt/>.

Van ISAAR(CPF) naar AGB: de vertaling van een internationale archiefnorm

Antwerpen, 28 april 2006

In het AMVC-Letterenhuis werd de Nederlandse vertaling van ISAAR(CPF)¹ voorgesteld: de *Internationale Norm voor Archivistische Geautoriseerde Beschrijvingen van Organisaties, Personen en Families*, zoals de norm nu in mooi Nederlands heet. **Erika Hokke** van de Nederlandse Archief-school overhandigde het eerste exemplaar van de vertaling aan Leen Van Dijck, gastvrouw van deze studiedag. Hokke vormde samen met Peter Horsman (Archiefschool) het Nederlandse deel van het vertaalverband. Aan Vlaamse zijde werkten namens de werkgroep Automatisering van de VVBAD mee aan het project: Peter Heyrman (Kadoc), Marc Nelissen (KU Leuven) en Willem Vanneste (Stadsarchief Antwerpen). Het vertaalverband had al eerder zijn sporen verdiend met de vertaling van die andere belangrijke archiefnorm: ISAD(G)². Die gemeenschappelijke ervaring betekende nog niet dat het vertaalverband het over alle keuzes gemakkelijk eens werd. Zo is het begrip 'authority records' het voorwerp geweest van een heuse vertaalstrijd. Dat bleek uit de schermutselingen en achterhoedegevechten die de leden van het vertaalverband nog op de presentatie van de vertaling voerden. Tevergeefs, want op het einde van de dag sprak iedereen, vertalers én publiek, vlotjes over de AGB. Of dát de bedoeling was, is nog maar de vraag.

Maar met de overhandiging van het eerste exemplaar zitten we al meteen aan het einde van een boeiende studiedag. Die begon met een uiteenzetting van **Herman Coppens** over de norm. Coppens maakte deel uit van het Committee on Descriptive Standards van de Internationale Archiefraad. Dat comité verzorgde de tweede editie van ISAAR(CPF). Hij wees erop dat de standaardisering overgewaaid komt uit de bibliotheekwereld, waar het begrip 'authority records' zo ingeburgerd is dat er over vertaling zelfs niet meer nagedacht wordt. Maar vertaling is essentieel als we willen dat een norm ingeburgerd raakt. Zo wordt volgens Coppens ISAD(G) in het Nederlandse taalgebied sinds de publica-

tie van de vertaling steeds meer geïmplementeerd. Zowel ISAD(G) als ISAAR(CPF) zijn echte archiefnormen, opgesteld met respect voor het structuur- en het bestemmingsbeginsel en bijgevolg met de nodige aandacht voor de beschrijving van de archiefcontext, zodat ze ook gemakkelijk in het archiefwezen aanvaard worden. ISAAR maakt een uniforme beschrijving van archiefvormers mogelijk. De norm bestaat uit vier onderdelen:

- identiteit, met aandacht voor de naamgeving van de archiefvormer;
- beschrijving, met onder meer een historisch overzicht en aandacht voor 'functies, beroepen en activiteiten', een onderdeel dat volgens Coppens verder uitgewerkt zou mogen worden;
- relaties, bijvoorbeeld met andere archiefvormers;
- beheer van de beschrijving.

"*Archivistisch beschrijven is het representeren van context, structuur en inhoud van het archief*", zo stelde **Peter Horsman** in zijn theoretische bijdrage. ISAD(G) geeft een leidraad voor het beschrijven van structuur en inhoud, ISAAR(CPF) voor de context. Horsman confronteerde de beide normen met een theoretisch model voor de context en stelt vast dat ze samen een vrij volledig beeld bieden. Hij maakt wel de bedenking dat de normen opgesteld zijn voor het beschrijven van statische archieven. De invloed van technologie op het beheer van dynamische archieven is groot, maar wordt niet gevat door ISAD(G) of ISAAR(CPF).

Na de theorie was het tijd voor een pauze, en dan voor de praktijk. **Jan Corthouts** stelde Agrippa voor, de databank-inverbouwing van de gastinstelling. Aan de hand van scherm-afdrucken overliep hij de implementatie van ISAAR(CPF) in de nieuwe versie van Agrippa. Daarin zijn alle onderdelen van de norm opgenomen. Corthouts liet zien hoe er met de presentatie van de gegevens gespeeld kan worden. Wie de databank raadpleegt, krijgt de inhoud uit het veld 'relaties' aangeboden in de rubriek 'functies, beroepen en activiteiten'. Dat Louis Paul Boon een medewerker was van het dagblad *Vooruit* is volgens ISAAR(CPF) een relatie, maar een bezoeker van het Letterenhuis zal die informatie inderdaad eerder bij zijn functies en beroepen verwachten.

Ook in de voorbeelden die **Peter Heyrman** liet opnemen in de documentatiemap, blijkt dat er met de presentatie van de gegevens gespeeld kan worden. Heyrman stelde ODIS³ voor, de databank voor Intermediaire Structuren in Vlaanderen in de 19de en 20ste eeuw. Net als bij Agrippa werd gekozen voor een volledige implementatie van de norm. ODIS is immers een onderzoeksdatabank met een encyclopedisch opzet.

Dat het ook anders kan, liet **Willem Vanneste** zien. Het Stadsarchief Antwerpen is bezig met de implementatie van de norm in eFloris, het documentbeheerssysteem van het Stadsarchief Antwerpen. Het is de bedoeling dat in de toekomst voor elke (nieuwe) archiefvormer een ISAAR-fiche

aangemaakt wordt, maar de aanpak is pragmatisch. De vier verplichte velden (soort entiteit, geautoriseerde naam, bestaansperiode en identificatiecode) worden uiteraard opgenomen. Verder wordt er een keuze gemaakt: enkele velden worden niet gebruikt, andere worden automatisch ingevuld met standaardwaarden en andere zijn dan weer optioneel. Er kunnen alleen relaties gelegd worden met andere ISAAR-fiches, zodat alleen beschrijvingen opgenomen zullen worden die relevant zijn voor de instelling. Vanneste stelde vragen bij de keuze van de geautoriseerde naam. Die is niet evident in een omgeving waarin namen snel veranderen en niet altijd betekenisvol zijn. Kies je voor het oubollige, nietszeggende '3de bureel', of voor het huidige hippe en misschien al even weinig betekenisvolle 'Lerende Stad'? Of dan toch maar een zelf gefabriceerde naam zoals 'Dienst Onderwijs'?

Een archivalistische geautoriseerde beschrijving maakt het dus mogelijk om gegevens over archiefvormers uniform en gecontroleerd in te voeren in het eigen systeem, of dat Agrippa, Odis of eFLORIS heet. Het wordt pas echt interessant als deze gecontroleerde beschrijvingen ook tussen de verschillende systemen uitgewisseld kunnen worden. Daarvoor is een uitvoersysteem nodig. Dat is de rol die Encoded Archival Context (EAC) zou moeten spelen. EAC, zo legde **Ivo Zandhuis** uit, is een XML-schema voor gegevens gestructureerd volgens de ISAAR-norm. EAC is echter nog niet afgewerkt. Op de studiedag werd niet helemaal duidelijk of dat nu een voor- of een nadeel is. Het huidige ontwerp van EAC stemt immers niet volledig overeen met de tweede editie van ISAAR(CPF). Aanpassingen zijn dus nog wenselijk. De nood aan een uitwisselingsformaat is groot, nu ISAAR volop geïmplementeerd wordt. Helaas lijken de ontwikkelingen rond EAC stilgevallen te zijn.

Met deze wat sombere vaststelling waren we aan het einde van de studiedag gekomen. Tijd dus voor de overhandiging van het eerste exemplaar van de vertaling en wat toelichting bij die vertaling.

In de **discussie** achteraf doken verschillende thema's op. Zo stelde discussieleider **Patrick Temmerman** de vraag hoe instellingen met beperkte middelen een dergelijke complexe en gedetailleerde norm kunnen implementeren. Vanuit de praktijk van digitale ontsluiting van archieven is er gewoon nood aan een dergelijke norm, vonden Willem Vanneste en Peter Heyrman. Is de nood aan samenwerking wel groot genoeg, vroeg Henny Van Schie zich af vanuit de zaal. Te meer daar de norm nog heel wat vrijheid laat in de manier waarop gegevens worden ingevoerd. Moeten er niet nog meer afspraken gemaakt worden? Jan Corthouts stelde vast dat er in de bibliotheekwereld veel meer in detail geregeld is. Tegelijkertijd gaf hij aan dat er methodes zijn om ieder zijn eigen werkwijze te laten volgen en toch gegevens samen te brengen in een gemeenschappelijke zoekomgeving. Dat ISAAR een belangrijke rol kan spelen in de publieksgerichte ontsluiting, daarover bestond inderdaad weinig onenigheid. Informatie uit verschillende databanken

kan in een grote toegang op het internet samengebracht worden. Uit Nederlands onderzoek, zei Erika Hokke, is gebleken dat jongeren informatie van het internet voetstoots aannemen. Daaruit concludeerde zij dat het belangrijk is dat officiële instanties, zoals het archiefwezen, daar aanwezig zijn met kwaliteitsvolle informatie.

Aan het eind van de dag bleek zo dat we met deze Nederlandse vertaling van de tweede editie nog maar aan het begin van het verhaal staan. De norm zelf kan nog verder uitgewerkt worden en er is zeker nood aan een degelijk uitvoerformaat. Binnen archiefinstellingen zal het nut van de norm maar blijken als hij effectief geïmplementeerd wordt en samenwerking is wenselijk, maar misschien niet zo eenvoudig te realiseren. In elk geval is met deze vertaling een degelijk fundament gelegd. Aan de slag!

Bruno Vermeeren, beleidsmedewerker VVBAD

bruno.vermeeren@vbad.be

Met dank aan Willem Vanneste en Stephanie Waeyenberg

Noten

1. <http://www.vbad.be/isaar.html>
2. <http://www.vbad.be/isad.html>
3. Peter Heyrman: *Contextuele apparaten & erfgoedontsluiting: enkele ervaringen van het Odis-project*, in: *Bibliotheek- & archiefgids*, 80 (2004) 3: p. 3-10.

Wat is de meerwaarde van een documentatiedienst? Verslag van VVBAD-workshops

Antwerpen, 20 en 26 juni 2006

Wat antwoordt uw directeur op de vraag waarom er een documentatiedienst is in zijn instelling? Wat kan hij antwoorden en wat zal hij antwoorden? Deze vragen stonden centraal op de VVBAD-workshop 'Wat is de meerwaarde van een documentatiedienst?' die op 20 als 26 juni 2006 plaats had en op 3 oktober herhaald wordt.

Vraagsteller van dienst was Infomare-adviseur **Hanneke Smulders**. Onder haar vakkundige leiding en met inbreng van de aanwezige documentalisten werd naar een antwoord gezocht. Dat het onderwerp leeft, bleek meteen uit de rondvraag bij de start van de workshop. De meeste deelnemers krijgen geregeld de opdracht: "bewijs eens dat uw dienst nuttig is".

En dit nut is het hoogst als de documentaire dienstverlening nauw aansluit op de primaire werkprocessen waarbinnen de informatie een rol moet spelen. Uiteraard rekening houdend met de heersende bedrijfscultuur, vandaar dat een "one size fits all" antwoord onmogelijk te geven is. Gelukkig zijn er een aantal methodieken beschikbaar. De belangrijkste is de informatie-audit, een middel om de informatie-behoefte te identificeren, te kwantificeren en te koppelen aan de doelen van de organisatie. Vanuit de missie van de